

HELLA S. HAASSEOVÁ

ČAJOVÍ PÁNÍ¹

„Tady!“ vykřikl. Jeho hlas se ztrácel v rozlehlém prostoru.

Stál na okraji rokle. Polední mlha zahalila přilehlé vrcholy hor. Bylo to předhůří Gununga Tilu: hluboké rýhy v povrchu země, drapérie husté, divoké zeleně přes poklidný, obrovitý masiv. Mezi zarostlými svahy leželo mělké údolí.

Tam, v náručí pralesa, chtěl zůstat navždy. Dosáhl místa, kde na něj čekaly všechny chvíle, které ještě neprožil.

„Troufám si,“ řekl, když jeho otec – po první společné návštěvě Gambungu před půl rokem – vyjmenoval všechny těžkosti, které by s sebou pronajmutí tohoto kusu země přineslo. Podnebí se zdálo být příliš vlhké pro dobrou úrodu kávy, staré zahrady, které patřily koloniální vládě, byly zpustlé, cesty zarostly. Pozemek byl těžko přístupný kvůli příkrým svahům a taktéž kvůli neprostupným výběžkům pralesa – a také byl odlehlý, doprava zboží by činila problémy. Kromě toho bylo sporné, jestli by se na těchto řídko osídlených svazích našel dostatek pracovních sil.

On se však od prvního okamžiku – ten výhled! ten zelený lesk nad korunami stromů! – upnul na Gambung. Neexistovala pro něj již žádná alternativa. Neodradilo jej ani to, že po léta zanedbávané kávové plantáže se budou muset vymýtit a zcela znovu osázet. Působilo to na něj jako výzva. Kdyby se to nepodařilo s kávou, zkusil by to s čajem – s kulturou, kterou po roce učení dokonale ovládal.

Jeho otec tedy požádal vládu o dědičné nájemní právo. Zprávu o zápisu ještě nedostali. Nejprve se na terén musela podívat pozemková komise. O tom, že úřední mlýny melou pomalu, se už mezitím přesvědčil. Nemohlo mu to však zabránit v přípravách na obdělávání půdy, na které by chtěl pracovat a žít. Úrodná půda: svrchní vrstva do hloubky dvou až tří stop byla hrudkovitá, jíl smíšený s drobnými vulkanickými kamínky.

Sesednul s koně, sklonil se a nabral do ruky hrst té temně rudé vlhké země.

¹ Hella S. Haase, *Heren van de thee* (Amsterdam: Querido, 1995), str. 11–16.

Když se otočil, uviděl, že se obyvatelé Gambungu shromáždili okolo jeho dvou sloužících s koňmi, Muntajase a Djengota, a okolo nosičů, které si najal na úpatí hory. Jeho zavazadla ležela naskládaná u bambusového lesa, kde se ukryval malý kampong. Nežilo tam více než sedm nebo osm rodin – poslední z těch, kteří se svého času přestěhovali z osad v okolí sem nahoru, aby pracovali na kávových plantážích. Sotva postřehli, že se na ně dívá, příkrčili se. Nejstarší z mužů ho pozdravil, jak káže tradice, a oslovil ho titulem djuraghan, zemský pán. Odpověděl také v sundáštíně, kterou vcelku ovládal. Už po cestě si připravil krátký proslov, který od něho očekávali a v němž je teď požádal o důvěru a spolupráci. I když se na něho nikdo neřval (neslušelo se to), připadalo mu jejich mlčení jako souhlas.

Gambungčané byli navenek silnější a drsnější než lidé, se kterými byl zvyklý jednat na plantážích v okolí Buitenzorgu. Připadali mu také zdrženlivější. Jejich postoj byl rozhodující. Pokud by nebyli ochotni pracovat na jeho plantáži anebo by ve svém okolí nestrpěli jiný lid, pak by měl těžkosti. Jejich mluvčí působil klidným, rozumným dojmem. Ten muž mu musel pomoci najít správný přístup a správný tón.

Ale nejprve pozemky. Nemohl čekat. Svoji bílou klisnu Odalisku – po strmém stoupání po koňské stezce od ní stoupala pára – svěřil do péče Muntajase. Následován Djengotem sestupoval do údolí, kde by si chtěl jednou postavit dům. Dešťové mraky západního monzunu opět narůstaly za vrcholky hor, vzduch byl nasycený vlhkostí. Na zvlněném poli před okrajem lesa stálo několik stromů v ohnivě červeném květu. Hladké kmeny desítek rasamalů, rovné jako svíce, se blyštivě odrážely od temného pralesa, kde se jejich koruny tyčily vzhůru.

Protože měl s sebou pušku, mohl tu divočinu prozkoumat. Teď ho Djengot předběhl a mačetou prosekával cestu v hustém porostu. Divoká zvěř se neukázala – nenašli ani čerstvé stopy, ani hluboké rýhy způsobené pravidelným procházením. Vysoko ve větvích to ale šustilo a praskalo, pecky a kousky slupek na ně shora přšely a u mýtiny zahlédli tlupu opic, které je všude doprovázely jako hemžení šedých tělíček s bílými bříšky, lezoucích z větve na větev, stále zvědavějších, stále silněji křičících.

Dobře se rozhlédl a nakonec našel, co hledal: staré potrubí podél koryta jednoho z horských potoků, které protínaly terén. Ukrytý v hloubi lesa šuměl vodopád. Šli po zvuku a přišli k proudu, který byl širší a divočejší než jiné říčky. Pochopil, že to musí být Tjisondari. Strmý břeh na protější straně se mu zdál být přirozenou hranicí plantáže. Ale Djengot, který znal okolí, trval na tom, že to tak není. Šli podél Tjisondari, než našli místo, kde se – brodíce a skákající z kamene na kámen – mohli dostat na druhý břeh. Skutečně objevil ještě staré zahrady, o kterých předtím neměl tušení, a několik méně či více otevřených míst, jež by mohla být vhodná pro nová políčka.

Nejraději by v tu chvíli vylezl na vrchol Gunung Tilu, aby odtud mohl odhadnout rozsah svého území – zatím ještě neměl nejmenší představu o tom, jak by měl zakreslit do mapy hranice kávových zahrad roztroušených po kopcích. Zeměměřičské práce by měly být jeho prvním úkolem. Bude ale potřebovat

odbornou pomoc. Nesčetné rokle, které se nedají využít pro pěstování, tvořily sotva vyčíslitelné enklávy.

Djengot uslyšel dříve než on dunění hromu v dáli. Ačkoli nebyly ani tři hodiny odpoledne, snesla se na les noc. Obloha, která se chvílemi ukazovala škvírami ve střechě listů, byla černočerná. Skákali a klouzali dolů divočinou – slyšel, jak se mu trhá kabát – dorazili na otevřené pole, dali se do běhu, ale silný déšť je přesto dostihl. Ostré blesky protínaly mraky, oslepovaly je a ohlušovaly je.

Otec pro něho nechal před kampongem postavit pondok – dvě malé místnosti s úzkou předsíňkou: prkenná podlaha na trámech, zdi z pleteného bambusu, střecha z palmových listů. Nebylo tam nic víc než nezbytně nutné zařízení: pryčna, stůl, židle a spížka. Chtěl tam tábořit až do konce obdělávacích prací.

Když přešla bouřka, šel si sednout na schůdek, který vedl ke vchodu. Obloha teď byla jasná jako sklo. V pozdně odpoledním světle vypadaly nespočetné odstíny zelené na Gunung Tilu jako namalované štětcem.

Vyzul si boty, svlékl si ponožky a uviděl to, čeho se bál již v poslední části cesty: pijavice se dostaly až pod filcové podkolenky a nacucávaly se na jeho lýtkách. Na jeho nadšení to však nic nezměnilo.

„Potvory!“ mumlal si, zatímco je opatrně odtrhával. Stružky krve mu stékaly po nohou. Nechal si od Djengota, který právě vybaloval, podat lékárníčku. Anglické vaty měl dost.

Uvědomil si, že kromě chleba a pár kousků ovoce na cestě do Gambungu ještě od časného rána nic nejedl. V místnosti na vaření slyšel pobíhat Muntajase, který sice nebyl kuchař, ale který se uvolil tuto úlohu zastat.

„Sedia?“ zavolal přes rameno. „Je jídlo hotové?“

„Mangkè, hned,“ zazněl ostrý, nosový hlas Muntajase.

Jídlo sestávalo z polévky, vývaru z kuřete, které si přinesli s sebou. Ostřejší vůně prozrazovala, že Muntajas a Djengot si za domkem pochutnávali na jednom z místních pokrmů, na které si ještě stále nemohl zvyknout.

Měsíční světlo prosvítalo trhlinami a štěrbinami ve stěně z bambusu a vytvářelo na podlaze a na příkrývce rozptýlený lesklý vzor. Ležel na zádech a poslouchal zvuky noci, bzucení a šramot tam venku, vzdálené skřeky v pralese. Doufal, že koně jsou v provizorní stáji v bezpečí; jak slyšel, přicházeli panterí po setmění často až za oplocení kampongu. Lidé drželi v noci své psy, slepice a kozy pod petlicí. Předsevzal si, že se o dravou zvěř postará, jakmile mu to jen jeho další úkoly dovolí.

Protože už nemohl usnout, procházel si ještě jednou to, co bude muset v nadcházejících dnech udělat. Bude to – jak už pochopil – neskutečně velká dřina, která si vyžádá maximum jeho sil i výdrže. Žádný z ostatních statkářů v jeho rodině nebyl nikdy postaven před úkol zkulturnovat tak dlouho zanedbávané pozemky.

Kromě rozšíření pozemku tu byly ještě další priority: bude třeba postavit most přes Tjisondari, protože brod ležel příliš daleko; zároveň s čištěním starých

kávových plantáží by měl připravit zkušební plantáž pro čaj. Musí získat dělníky na prosekání hustě zarostlých cest a ladangů. Chtěl také nechat omítnout a vybělit ‚pórovité‘ stěny svého domku a zřídít mezi Gambungem a několik hodin vzdálenou usedlostí svých rodičů denní kurýrní službu pro potraviny, nástroje a vyřizování zpráv. Prvně jmenované bylo v kampongu nedostatkovým zbožím; už pochopil, proč zdejší lidé neradi prodávají své slepice.

Nakonec přece jen usnul. Vzbudilo ho kokrhání kohoutů. Už se rozednívalo. Vynesl si židli ven a se zatajeným dechem pozoroval, jak slunce vychází nad obzorem a prozařuje vzdálená oblaka. Vrcholky hor se rýsovaly proti obloze jako obtáhnuté inkoustem. Třpytící se proužky mlhy se vznášely nad údolím a pluly mezi kmeny rasamalů. Les vracel ozvěnu zpěvu tisíců ptáků. Od zurčícího proudu vody, z míst, kam se lidé chodili mýt, se ranním vzduchem jasně nesly jejich hlasy, bylo cítit pálené dřevo.

Djengot, ve svém sarongu omotaném kolem ramen kvůli chladnějšímu větru, se vynořil z bambusového lesa následován asi sedmiletým chlapcem, který vedl na provaze nápadně poddajně krácejícího bělouše.

„Jmenuje se Si DJapan,“ ukázal na něj Djengot. „Umí hlídat. Nebojí se. Djuraghan to sám vidí.“

Překvapen – a také trochu zneklidněn – přihlížel, jak si jeho jindy tak temperamentní klisna nechá líbit údery do slabín od cizího člověka, vlastně ještě od dítěte, o polovinu menšího, než byla ona sama. Domníval se, že Djengot jednal ukvapeně, když přijal chlapce ke koním do stálé služby, avšak užitečné to jistě bylo. Djengota nemohl prozatím u vyměřování postrádat a také Muntajas měl na práci jiné věci než pást koně.

„To je to v pořádku,“ říkal, zatímco drbal Odalisku na tvářích. „Bud’ hodná holka. Žádné kousání a žádné utkání!“

Pomaloučku popíjel kávu, kterou mu přinesl Muntajas. Slunce stoupalo výš, ale bylo ještě stále chladno. Na okraji rokle kvetly keře s velkými bílými kalichy podobnými liliím, které nikdy předtím neviděl. Krajina před ním, tento den, jeho život se koupaly v ranní záři.

Bylo mu dvacet čtyři let, poprvé byl odkázán jen sám na sebe, konečně byl svým vlastním pánem. Vše, co až doteď prodělal, bylo přípravou na tento okamžik. Protáhl se, ruce doširoka rozpažené. Eldorado!

*Překlad: Alexandra Andreasová, Martina Kellnerová, Kateřina Lepková,
Lenka Štverková, Dana Vychodilová (MU Brno)*